



БАСКЕТБОЛ (від англ. basket — кошик і ball — м'яч) — командна спортивна гра з м'ячем, який закидають руками в кільце із сіткою (кошик), закріплене на щиті на рівні 3,05 м. У грі беруть участь 2 команди по 5 спортсменів; час гри — 4 х 10 хв; одним вдалим кидком можна здобути 1–3 очки. Б. уперше представлено 1891 Дж. Нейсмітом у одній зі шкіл Спрінгфілда (шт. Массачусетс, США). 1898 створ. Нац. баскетбол. лігу США (від 1949 — Нац. баскетбол. асоц.). 1932 створ. Міжнар. федерацію Б., від 1936 Б. — у програмі Олімпійських ігор. Від 1935 проводяться чемпіонати Європи, від 1950 — чемпіонати світу з Б. Перші відомості про Б. в Україні з'явилися на поч. 20 ст. завдяки Г. Дипперону, А. Скотаку та П. Бокішу. Елементи гри раніше використовувалися на заняттях з фіз. виховання. В Україні вперше змагання з Б. проведено 7 червня 1911 в Одесі між командами г-зій. 1916 опубл. кн. «М'яч в корзину», де докладно описано Б. 1920 Б. як окремий предмет введено у спорт. навч. заклади. 1922 у Чернігові створ. баскетбол. лігу й проведено першість серед 4-х жінок. команд. 1-е м. посіла команда «Вікторія». 1923 осередки Б. створ. в Одесі, Києві, Полтаві, 1924 — у Харкові. На 2-й Всеукр. спартакіаді 1924 у Харкові проведено змагання між 4-ма чол. командами, перемогла збірна Чернігова. Серед перших професій. баскетболістів — О. Глебов, Ф. Футерман, М. Шикер, Г. Факторова. Влітку 1925 Всеукр. спорт.-тех. комітет затвердив правила гри, що сприяло проведенню 1-х Всеукр. ігор з Б. (Одеса, 2–6 лютого 1927). У них брали участь 6 чол. (Київ, Одеса, Полтава, Кременчук, Тульчин, Харків) та 2 жінок. (Одеса, Бердичів) команди. Першими чемпіонами України стали команди

Одеси (О. Глебов, О. Сиротинко, Е. Воскобойников, Сапожников, М. Пастушок — серед чоловіків; Т. Архутіч, Є. Карпенко, Г. Іваницька, К. Господинова, Є. Тихоненко — серед жінок), які й представляли Україну на Всесоюз. спартакіаді 1928 (посіли відповідно 2-е та 3-є місця). Від 1934 першості України з Б. проводяться регулярно, зокрема від 1937 — серед клуб. команд. У 30-і рр. успішно виступали на змаганнях також команди Києва, Харкова, Дніпропетровська. Збірні команди Одеси були призерами всесоюз. чемпіонатів (жінки — 1934–35; чоловіки — 1934, 1936). Найуспішніше виступали чол. команди «Червона зірка» (Одеса), «Будинок Червоної армії» (БЧА, Київ), «Деревообробка» (Одеса) та жінок. — «Здоров'я» (Харків), «Буревісник» (Одеса), «Спартак» (Київ). Найсильнішою в Україні 1937 стала жінок. команда «Динамо» (Київ), яка й нині залишається лідером вітчизн. Б. Це одна з найкращих команд СРСР у 50-і рр., чемпіон СРСР (1949, 1991), сріб. (1950) та бронз. (1945) призер чемпіонату, володар Кубка СРСР (1950–51). У різні роки за команду виступали Г. Факторова, М. Козловська, Н. Пименова, З. Стасюк, Ю. Бурдина, В. Назаренко, Ф. Кочергіна, І. Пивоварова, Н. Фоміних, Н. Климова, Г. Руцинська, О. Жирко, Л. Назаренко, М. Ткаченко. 1950 першими укр. чемпіонками Європи стали Н. Пименова та З. Стасюк. Від 1954 команди України — учасники міжнародних змагань з Б.: чемпіон Києва жінок. команда товариства «Медик» перемогла молодіжну команду Китаю; чемпіон України жінок. команда «Динамо» (Київ) — Китай. збірну команду. Пров. спортсменами України серед чоловіків 1950-х рр. були М. Баглій, В. Стременухов, А. Вальтін, В. Гладун, В. Фомченко, Г. Чечуро, М. Сушак. Від 60-х рр. укр. Б. представляє київ. «Будівельник» (до 1962 — «СКІФ») — переможець Всесоюз. змагань 1963, 1967, чемпіон СРСР 1967, 1989, базова команда збірної України упродовж 4-х десятиріч. У її складі грали В. Ков'янов, М. Баглій, Ю. Виставкін, А. Вальтін, В. Гладун, Л. Поплавський, В. Гуревич, А. Шологон, М. Погуляй, В. Окіпняк, А. Поливода, С. Коваленко, О. Сальников, В. Ткаченко, С. Медведенко та ін. Крім «Будівельника» успішно виступали баскетболісти київ. Спорт. Клубу Армії (В. Фомченко, А. Скоморохов, Ю. Бородаєнко, Г. Чечуро, В. Новиков та ін.). Першими олімп. чемпіонами серед укр. баскетболістів стали А. Поливода та С. Коваленко (1972, Мюнхен), серед жінок — Н. Климова та Р. Курвякова (1976, Монреаль, Канада). Згодом переможцями Олімпійських ігор ставали укр. спортсмени О. Волков, О. Білостінний та В. Гоборов (1988, Сеул), М. Ткаченко та О. Жирко (1992, Барселона). Перші укр. чемпіонки світу — Ф. Кочергіна (1964, 1967), І. Пивоварова (1967), Н. Климова (1971, 1975), Р. Курвякова (1971, 1975);

чемпіони світу — А. Поливода, Г. Чечуро (обидва — 1967), О. Сальников (1974). Нині деякі укр. баскетболісти грають в командах Нац. баскетбол. асоц. Америки. Серед них — О. Волков, В. Потапенко, С. Медведенко. Укр. спортсменка О. Фірсова виступає за амер. клуб «Нью-Йорк ліберті». Чемпіонати України проводяться від 1992. У 1995 жін. збірна України з Б. стала чемпіоном Європи, 1996 — посіла 4-е м. на Олімпійських іграх у Атланті. Кер-во розвитком Б. здійснюють Держ. комітет з питань фізичної культури і спорту та Нац. федерація Б. України (президент З.

Хромаєв). Серед пров. тренерів України — М. Єгоров, В. Шаблинський, Н. Каракашян, О. Леонов, К. Медведєв, М. Говорунов, І. Майзлін, В. Рижов, Б. Вдовиченко, В. Боженар, В. Гуревич, Г. Зашук, М. та І. Ткаченки.

Рекомендована література

1. Баскетбол. Москва, 1988;
2. Баскетбол: Учеб. пособ. К., 1989;
3. Баскетбол: Метод. рекомендації. Чц., 2001.

В. Г. Окіпняк

Фотоілюстрації



Бібліографічний опис:

Баскетбол / В. Г. Окіпняк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-40695>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).